

Fredrik Ramm's oxfordbok

Bergens
Blende
27.10.38

Fredrik Ramm: Uten ansvar. Aschehoug & co., 1937.

Forfatteren vil være vel kjent fra før gjennom sin journalistiske virksomhet, som »Mannen i tønne», og nu i de senere år for sin ivrige deltagelse i Oxford-gruppebevegelsen, til hvis nordiske forgrunnsfigurer han hører. Imidlertid er det hans debut som skjønnlitterær forfatter, som nu foreligger i romanen: »Uten ansvar». Hvorledes er han kommet fra sitt forsøk? Det er spørsmålet som melder sig for alle som har fulgt hans utvikling med interesse.

Til romanens almindelige karakteristikk hører det nu først at den er helt preget i form og innhold av gruppebevegelsens kristendomssyn. Den vil være en kristen roman som forteller om »moderne hedninger«s forvandling til kristne mennesker. Og denne forvandling skjer for samtliges vedkommende gjennom Oxford-gruppe-kristne. At der finnes kristendom — endogså erobryngsdyktig kristendom — utenfor gruppebevegelsen, kommer ikke i frågan« i denne romanen uten i negativ belysning. At det betyr ensidighet og vel til en viss grad også fortegnning av situasjoner og mennesker synes mig sannsynlig, og i flere konkrete tilfelle i boken virker det også slik på mig. Noget kan vel henge sammen med at nærværende anmelder ikke har hatt særlig kontakt med de kretser av mennesker, som Ramm skildrer: storkapitalismens folk i første rekke, i mere direkte forstand: overklasse-mennesker. Men jeg må si som en almenerfaring, som gjelder mennesker av omtrent alle kretser jeg er kommet i berøring med, at der dog var mere av kristen arv i blodet, enn de selv og andre trodde, når man kom på tilstrekkelig dypt vann. Til tross for alle de konkrete trekk som forfatteren utstyrrer situasjoner og personer med, synes mig de siste allikevel å være mere typer enn helt ut levende mennesker. Der er noget av konvertitens feil-

vurdering ved romanens oppbygning, det som gjør at man f. eks. må lese de såkalte »confessioner» — bekjennelser — med endel kritikk. Etter et gjennombrudd av den ene eller den annen art vurderer man ikke sin fortid helt klart og saklig. — Ja, man kan det vel heller ikke. »Den moderne hedning«s forhold til kristendom er utvilsomt noget mere sammensatt enn man får inntrykk av gjennom denne boken.

De mennesker som i denne romanen forvandles eller på vei til å bli det, forvandles ved Oxford-gruppene. Styrken i skildringen av disse forhold ligger utvilsomt i den konsekvens hvormed deres livsutvikling henimot sammenbruddet er gitt. Ramm er en mester i å skildre syndens uhyggelige konsekvens, hvorledes »bordet fanger«. Den ene »lille« utroskap drar den annen etter sig; den ene »ubetydelige« løgn må følges av en større, og før man vet ordet av det, er man viklet inn i en sammenheng av uredelighet og indre og ytre rot, som det synes umulig å komme ut av. Denne side ved Ramms bok synes mig å være den sterkeste: tilretteleg-

gelsen av sammenbruddet av det gamle og dermed også en forutsetning for gjennombruddet av et nytt liv.

Hvorvidt det har lykket forfatteren å gjøre selve dette gjennombrudd sannsynlig eller »forklarlig« kan der tvistes om. Personlig finner jeg også i fremstillingen av dette meget verdifullt. Men det er å si at det — kristelig sett — er adskillig magert ved denne side av romanen. Sammenligner jeg den med Fangens siste: »Allerede nu«, — kommer Ramm sørgelig til kort. Det gjelder ikke minst når man spør om det genuint kristelige i krisens forløp. Her går Fangen ganske anderledes i dybden; han er på en ganske annen måte kristosentrisk i sin fremstilling. I og for sig er der ikke noget særlig i skildringen her som overbeviser leseren om at der skjer et guddommelig inngrep i forvandlingsprosessen. Det kan beskrives mentalhygienisk, psykologisk omtrent på samme måte. Jeg vet at jeg nu setter saken litt på spissen; men jeg kan ikke komme

forbi at slik er mitt inntrykk av romanen på dette punkt. Jeg savner det lutherske »was Christum treibt«. Forfatteren har sett mere bekjennelsen, opgjøret under »skearings«-synspunktet enn under det annet og langt mere genuint religiøse: Jeg står for Gud som allting vet. Selve dette at Gud blir virkelighet for et menneske i sin personlige, hellige majestet og kjærlighet, — ja, det svikter i denne skildring. Men det er også mysteriet, som er i siste instans »det ubeskrivelige«.

Grunnfeilen ved Ramms bok, litterært sett, er dens bredde, dens hartad utrolige snakkesalighet og dens glupende problemappetitt. Alt skal han ha med, alle konflikter: mann kontra kvinne, barn og foreldre, arbeidsgiver og arbeider, politiske motsetninger, by og bonde og adskillig mere. Jeg forstår det godt, Ramm vil peke på at der er sammenheng mellom alle disse problemer, de ligger tilsist på samme linje, de er utslag av samme grunnskade: den ansvarsløse egoisme. Men det er allikevel ikke klokt å presse alt dette sammen som her er skjedd. Det betyr forløftelse. Leseren orker ikke tilslutt alt dette, man blir trett, simpelthen trett. Jeg vet det er moderne å skrive svære romaner for tiden. Men selv om de er tykke kan der dog kunstnerisk sett være en konsentrasjon av stoffet. Her er på en måte alt mikset sammen.

I virkeligheten hadde Ramm intet tapt på en mere ubarmhertig beskjerping av sin stoffmengde. Kunstneren må også overfor sitt stoff øve askese om han rett skal lykkes. Man har følelsen av at her har forfatteren fråstet mere enn han har øvet selvtukt.

Løsningen av problemet er den, at forvandlede mennesker betyr forvandlede sosiale ordninger og institusjoner, forvandlede mennesker betyr forvandlede forhold. Det er den ene side av sannheten, men også bare den ene. Der er en vekselvirkning til stede. Synden er ikke bare en individuell faktor, den er i ganske fremtredende grad også en organisert sosial faktor; der er en syndens kollektivitet som gjør at også forvandlede, frelste

04-03-012

fortsett fra forrige side

mennesker tjener i en syndig sammenheng. Men med den begrensning må det sies at Ramm her byr overmåte verdifulle synsmåter, som enhver levende kristendom føler sannheten av og slektskapet med. Og når jeg så pass omstendelig har skrevet om boken, er det fordi jeg synes den fortjener det. Den er på mange måter en debut langt ut over det sedvanlige. Der er linje i den, der er vide perspektiver, der er en brennende forkynnertrang og eksistensielt alvor. Og forfatteren eier fremfor alt den dype medfølelse med sine personer, han har en saklig, tolerant innstilling overfor mennesker og deres overbevisning. Og uten den ærbødighet for mennesket, enten det er kristen eller »moderne hedning«, kan en ikke forstå dem og heller ikke hjelpe.

Før den som arbeider med spørsmålet om kristen skjønnlitteratur er Ramms bok av den aller største interesse. Derfor har jeg — dens mangler til tross — hilst den med opriktig glede.

Karl Marthinussen.

29.10.38
Oxfordroman.
Rogaland Stavanger

Fredrik Ramm: Uten ansvar.
Aschehoug.

Redaktør Ramm debuterer i år med en roman, og det ligger i sakens natur at den er oxford.

Det er overklassemannen Halvor Grawe som er ute og går. — Han har Olavsordenen, penger og eiendommer, men mangler lykken. Den finner han gjennom oxford, ved direktør Hørfeldts hjelp.

I boken er der foruten verkseier Grawe en hel del bipersoner. Men de aller fleste vekker liten interesse. De er konstruerte, og dårlig konstruerte. Man får uvilkårlig en følelse av at forfatteren kjenner lite til de mennesker han presenterer. De er altfor katalogmessige, og det er nu engang slik at personlivet lar sig ikke katalogisere.

Gd.

Jaugesund Dagblad 12.11.38
Uten ansvar.

Fredrik Ramm: Uten ansvar.
Aschehoug & Co.

Det er vaar tids Oslomennesker redaktør Fredrik Ramm har villet skildre i sin bok, som betegner hans debut som romanforfatter.

Hovedpersoner i boken er en verkseier som har arbeidet sig op fra fattig bondegutt til han kan se en stor industriell bedrift vokse op under sin ledelse, en presseman, en politiker og andre som gjør betydelige innsatser i det samfund forfatteren skildrer.

Særlig sympatisk virker verkseieren, hvis utvikling man følger med den største interesse. Han ser bedriften vokse, den krever stadig større utvidelser. Tidens krav til ny arbeidsordning holder ogsaa sitt inntog paa arbeidsplassen hvor det før hersket patriarkalske forhold. Han er blitt en betydningsfull mann som man forsøker aa faa med paa forskjellige fronter av samfundslivet, og han vokser stadig paa samfundsstigen. Men forfatteren har villet vise at det ikke er ensbetydende med aa vokse i sinnet, i det personlige liv og i forholdet til andre.

Han kjenner nesten alle livets faser. Den fattige gutten fra skogsbygden har allikevel ikke glemt sitt indre. Han beklager selv at han dras med gamle minner og det som fortoner sig som forpliktelser overfor fortiden, men det er nettop dette som er saa sympatisk ved ham. Det blir ogsaa avgjørende for hans endelige stilling til medmennesker.

Det er Oxfords innflydelse Fredrik Ramm skildrer i sin bok. Travle og optatte mennesker som ikke har faatt tid til aa spele sin sjel, vinner en dag frem til erkjennelsen av sin egen mangelfullhet, sin ego-centriske haardhet og selvoptatthet. Bruddet med fortiden kommer over dem plutselig, og de vinner frem til aa se sitt liv gjennemlyst og bedømt, og dommen er streng og krevende.

Boken behandler — til dels utmerket — en mengde av de problemer som nettop vaar tid er saa rike på. Hans karakteristikk er for det meste meget treffende.

Hans karakteristikk er for det meste meget treffende.

Redaktør Ramms bok har gode hensikter. Den viser hvorledes menneskene gjennom forstaaelse kan vinne lenger enn ved aa omgi sig med et «troll vær dig selv nok» — ved aapenhet og ærlig vilje og ved tillit til medmennesker, hvor det enn maatte være i livet.

Dermed har den ogsaa forsvart sin plass blandt aarets bøker.

O. E. O.

Fredrik Ramm: »Uten ansvar».
(Aschehoug.)

Boken er forfatterens debut, men vi står ikke her over for noen ny mand i skriveriets kunst. Hr. Ramm har gjennom årrekker avert en flittig medarbeider i hovedstadsbladet — antagelig mest kjendt som mannen i tønne i Tidens Tegn. Nu er han litt Oxfordmann, og hans bok er besjelet av denne retningsånd fra først til sist. »Uten Ansvar» er en alvorlig, varmefølt og fin bok — en tankevekkende samfundsanalyse, tett ut av dagens kulturelle situasjon på godt og vondt, men er ut fra forfatterens livssyn avstemt med håp og tro til fremtiden.

Og han forteller solid og tilforlættelig og i en lett og grei stil, slik at leserne hele tiden følger personernes åndskonflikter og utviklingsmuligheter med levende innteresse og spenning. En bok som folk flest vil lese med virkelig utbytte.

Østerdal Folkeblad 10.11.38
Mikkel Sveinhoug.